

Misafir Editörden

“KÜRESEL DÜŞÜN, YEREL DAVRAN...”

Genel itibariyle çevre konuları uluslararası gündeme 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren sıklıkla girmeye başlamıştır. Çevrenin uluslararası nitelik kazanmasında ve çevre konusunda uluslararası farkındalık oluşmasında, çevre sorunlarının önce ulusları aşan sonra da küresel boyut kazanmasının etkisi olmuştur. Daha önceleri teknik uzmanların çalışma alanı olarak tanımlanabilecek çevre sorunları, çölleşme, hava, su ve toprak kirliliği, ormansızlaşma, asit yağmurları, ozon tabakasındaki delik ve biyolojik çeşitliliğin kaybı gibi bölgesel ve küresel etkileri olan problemlerin yaşanmasıyla gündemin ön sıralarını işgal etmeye başlamıştır. Bu bölgesel ve küresel nitelikteki problemlerin olumsuz etkilerinin ve sıklığının artması zaten baskı altındaki doğal kaynakların ve çevrenin daha da bozulmasına neden olmuştur. Bu çerçevede, çevre, güvenlik ve küresel ekonomi ardından uluslararası politikanın üçüncü temel konusu haline gelmiştir.

Birleşmiş Milletler Çerçeve Sözleşmesi'nde, küresel atmosferin yapısını direk ya da dolaylı olarak bozan insan eylemleriyle ve benzer zaman dönemlerinde gözlemlenen doğal iklim değişikliğine ek olarak gerçekleşen iklimdeki değişim şeklinde tanımlanan (UNFCCC, 1992:7) iklim değişikliği, küresel etkileri olan çevre sorunları içinde en önemli konu haline gelmiştir. İklim değişikliği tek bir iklim sistemi içinde yaşanmasından dolayı tüm aktörleri farklı düzeylerde de olsa mutlak şekilde etkileyecek bir konudur. Bunun yanında, iklim değişikliği etkisi sadece sıcaklık ile sınırlı kalan bir sorun değildir. Aynı zamanda su kaynakları, tarım, ekonomi ve ekolojik sistem, kısaca yaşama dair her alanda olumsuz etkiler yaratan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle 21. yüzyılın başından itibaren, dünyanın çeşitli bölgelerinde gerçekleşen kuraklıklar, seller, kıtlık ve yangınlar gibi birçok felaket ve bunun sonucunda öngörülen iklim temelli yatay ve dikey göçler hem konunun hukuki bir bağlantısı olduğunu gösterirken, aynı zamanda da iklim değişikliğinin uluslararası güvenliğinin pratikleri ve algılamaları üzerindeki etkisini arttırmıştır. Buna paralel bir şekilde, devletler de ulusal güvenlikleri ve iklim değişikliği arasında bir köprü kurmaya başlamışlar ve konuyu ulusal gündemlerine almaya başlamışlardır. Bir konunun güvenlik boyutunun ortaya çıkması o konuyu alçak politikadan (*low politics*) yüksek politikaya (*high politics*) çıkartarak uluslararası gündemdeki yerini

sağlamlaştırmaktadır. Bu çerçevede, 1980'lerin sonu 1990'ların başında, iklim değişikliği ve etkilerine karşı önlemler alabilmek için uluslararası müzakerelere başlanmıştır.

Günümüzde geneli batıda olmak üzere birçok kesim, iklim değişikliğinin temel nedeni olarak insanlığın ekonomik ve sosyal eylemlerini, üretim tipini ve kullandığı enerji tipi/miktarını görmektedir. Dolayısıyla iklim değişikliği konusu ele alındığında, bunun enerji ile olan bağlantısı da mutlak şekilde tartışılmalıdır. Enerjinin zaten bizatihi kendisini değerlendirdiğimiz zaman, kıt bir kaynak olması, her yerde eşit şekilde bulunmaması, bir jeopolitik ve güvenlik konusu olması nedeniyle ülkelerin dış politikalarında önemli bir belirleyici olarak durduğunu görmekteyiz. Daniel Yergin'in deyimiyle tüm 20. yüzyıl boyunca enerji üstünlüğün simgesi olmuştur ve aktörler bu üstünlük için mücadele içindedir. Dolayısıyla Yergin, I. Dünya Savaşı'ndan günümüze yaşanan savaşların temel motivasyonunun enerji ve enerji üzerine gerçekleşen üstünlük mücadelesi olduğunu ifade etmektedir (Yergin, 2014: 10-13). Üstünlük mücadelesinin temel motivasyonlarından ve dış politikayı şekillendiren unsurlardan birisi olması haricinde, enerji meselesi iklim değişikliği ile mücadele konusunda da küresel öncelikleri yerine getirebilmek için hesaba katılan temel bir tartışma alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla iklim değişikliği müzakerelerinin de temel taşlarından birini enerji ve enerji dönüşümü meselesi oluşturmaktadır.

Bu bağlamda, günümüzde hem kamuoyu hem de uluslararası camia açısından farkındalığı artış gösteren bu konuya **Alternatif Politika** dergisi özel bir sayı ayırarak bu farkındalığa katkı yapmaktadır. "İklim Değişikliği ve Enerji Özel Sayısı" iç içe geçmiş iklim değişikliği ve enerji konularına çeşitli perspektiflerden odaklanmakta ve konuyu disiplinlerarası bir bakış açısı ile değerlendirmektedir.

****

Bu sayıda, Defne Gönenç ve Ayşegül Kibaroğlu, "**İklim Güvenliği Kavramının Türkiye İklim Politikasındaki Yeri**" başlıklı çalışmalarında, iklim güvenliği kavramı ve bu kavram çerçevesinde Türkiye'nin iklim politikasındaki yeri incelenmektedir. Bu çerçevede, iklim güvenliği kavramı ve bazı aktör ve örgütlerin kavram konusundaki tutum ve söylemleri analiz edilmektedir. Makalenin devamında da, iklim güvenliği kavramının Türkiye'nin iklim politikasındaki yeri irdelenmektedir.

İzzet Arı, **“The Interconnection between Sustainable Development Goals and the Climate Change Negotiations: The Paris Agreement Case”** başlıklı çalışmasında, 2015 yılında dönüm noktası niteliğindeki iki gelişme olarak kabul edilen Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH) ve Paris İklim Değişikliği anlaşmasına odaklanmaktadır. Bu çerçevede, makalede, Paris İklim Anlaşması ile SKH arasındaki bağlantı ve kopukluklar analiz edilmektedir. Bu analizin sonucunda, SHK ile Anlaşma arasında kısmi ve zımnî bir bağlantının olduğu gösterilmiştir.

İlhan Sağsen, **“Uluslararası İklim Değişikliği Müzakereleri: Çevre Duyarlılığı mı yoksa Yeni Bir Uluslararası Rekabet Alanı mı?”** başlıklı çalışmasında, uluslararası iklim değişikliği müzakereleri ve bu müzakere sürecinde katılımcı aktörlerin politika yürütme tercihleri üzerinde durmaktadır. Bu anlamda, çalışma, tek bir iklim sistemi içinde bulunan tüm aktör ve paydaşların kendilerini de doğrudan birçok açıdan etkileyen/etkileyecek bir gerçeklik olan iklim değişikliği gibi bir konuda bile birbirlerinin adımlarını göz önünde bulundurarak hamle yapmalarını ve süreci öteleme gayretlerini söylem ve politika analizi yaparak ortaya koymaktadır.

Ali Onur Tepeciklioğlu ve Murat Demirel’in **“İngiliz Okulu Kuramı Perspektifinden Uluslararası Çevre Sorunları”** başlıklı çalışmaları, ana akım uluslararası ilişkiler teorilerinden İngiliz Okulu kuramının, günümüzde uluslararası camiada çok daha ciddiyet ve sıklıkla tartışılan çevre sorunlarının yönetimi ve çözümüne yeni bir perspektif getirip getiremeyeceği sorusuna odaklanmaktadır. Bu çerçevede, makale, uluslararası çevre sorunlarının uluslararası toplumun bir parçası olarak görüldüğünü ve sürdürülebilir kalkınma, insani güvenlik ve işbirliği gibi kavramlarla çevre sorunlarının yakından ilişkili olduğunu iddia etmektedir.

Işıl Demirtaş, **“Ekolojik ve Ekonomik Krizlere Alternatif Çözüm Olarak Yeşil Ekonomi Politikaları”** başlıklı çalışmasında, dünya ekonomisinin son dönemde karşı karşıya kaldığı küresel finans krizi, Avrupa’da borç krizi olarak başlayan durgunluk süreci ve iklim değişikliğinin ortaya çıkardığı ekolojik krizlere karşı alternatif bir model olan ‘Yeşil Ekonomi’ üzerinde durmaktadır. Makale, yeşil ekonomi politikalarının durgunluk ve iklim değişikliği gibi çevresel ve ekonomik sorunları çözmedeki rolünü açıklamaktadır.

İlhan Ege ve Serkan Şahin, **“BIST Sınai, BIST Kimya Endeksi ile Doğal Gaz ve Petrol Fiyatları Arasındaki Nedensellik İlişkisi: Toda-Yamamoto Yaklaşımı”** başlıklı çalışmalarında, doğal gaz ve ham petrol fiyatları ile Borsa İstanbul’da işlem gören sanayi ve kimya sektörü endeks fiyatları arasındaki

nedensellik ilişkisine Toda-Yamamota yöntemi ile odaklanmaktadırlar. Çalışma sonucunda, doğal gaz fiyatlarının hem sınaî sektörü piyasa fiyatı endeksi hem de kimya sektörü piyasa fiyatı endeksinin nedeni olduğu yönünde bulgulara ulaşılmışken, petrol fiyatlarının adı geçen aynı sektör endekslerinin nedeni olduğu yönünde bir bulguya ulaşılamamıştır.

Azime Telli, “**Rusya-Türkiye Enerji İlişkilerinde Akkuyu’nun Rolü: Bağımlılık mı, Karşılıklı Bağımlılık mı?**” başlıklı çalışmasında, Türkiye’nin enerji güvenliği ve enerji konusundaki ithale bağımlılık durumunu ele aldıktan sonra, bu konuya çözüm ve çeşitlendirme konusunda nükleer enerjiye yönelindiği üzerinde durmaktadır. Bu çerçevede, makalenin temel varsayımı, Akkuyu’da planlanan nükleer enerji santralının Rusya tarafından yapılacak olmasının Türkiye’yi Rusya’ya karşı daha savunmasız hale getireceğidir. Bu çerçevede, çalışmada, karşılıklı bağımlılık ilişkisi açısından nükleer açılım sorgulanacaktır.

John McAdam tarafından yazılmış “**Climate Change, Forced Migration and International Law**” başlıklı kitabı inceleyen Caner Kalaycı, kitabın temel konusu olan iklim temelli göç mevzusunu, bunun siyasal ve uluslararası hukuk boyutunun nasıl irdelendiğini ortaya koymaktadır. Kalaycı, kitabın temel varsayımı olarak göç sorununda tek sebebin iklim değişikliği olmadığı ama hızlandırıcı etkisi olduğunu ve uzun vadede olumsuz sonuçlara neden olacağından dolayı uluslararası toplumun işbirliği yapmasının önemini vurgulamaktadır.

Yrd. Doç. Dr. İlhan SAĞSEN,
Abant İzzet Baysal Üniversitesi,
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,
Uluslararası İlişkiler Bölümü

AS

KAYNAKÇA

United Nations (2002), “United Nations Framework Convention on Climate Change”.

Yergin, Daniel (2014), “Petrol”, (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları).